

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

Šolski center Velenje
Šola za storitvene dejavnosti
Trg mladosti 3, Velenje

Potep po mestu moderne

Tekmovanje **Turistični vodnik**

Avtorica: Lija Škarja, 1.GTT

Mentor: Marko Gams, mag. posl. ved

Velenje, april 2023

VSEBINA

1. Uvod	3
2. Predstavitev Velenja.....	3
2.1 Opis in lega Velenja	3
2.2 Zgodovina Velenja	4
3. Časovnica vodenja.....	5
4. Potek vodenja »Potep po mestu moderne«.....	5
1. odsek Vila Bianca – Stari trg.....	5
2. odsek Stari trg – Titov trg.....	6
3. odsek Kip Rudar.....	7
4. odsek Nestl Žgank - Maršal Tito.....	7
5. odsek Titov trg – Vila Bianca – Velenjsko jezero.....	8
6. odsek Velenjsko jezero - Vila Herberstain.....	9
5. Glavne turistične znamenitosti Velenja.....	10
6. Informacije za samostojni ogled znamenitosti	12
7. Sklep.....	14
8. Viri vsebine	15
9. Viri slik.....	15

KAZALO SLIK

Slika 1: Avtorica naloge s sošolkami pred izvedbo vodenja po Velenju	3
Slika 2: Vila Bianca	7
Slika 3: Animacija za skupino dijakov ob kipu rudarja	8
Slika 4: Skupina dijakov iz Koprivnice pred spomenikom Nestlu Žganku	8
Slika 5: Šaleška jezera.....	10
Slika 6: Vila Herberstain.....	10
Slika 7: Skupinska fotografija mojega prvega vodenja po Velenju.....	14

1. UVOD

Zelo rada imam zgodovino. V njej že od nekdaj najdem navdih, saj se zavedam, da si lahko sami veliko predstavljamo o določeni zadevi, preteklem dogodku ali zgodovinski osebnosti, vendar brez branja knjig in drugega gradiva ne moremo biti prepričani, ali je naše mnenje pravilno. To misel sem ponazorila tudi z naslovom »**Potep po mestu moderne**«, saj lahko tudi v tako mladem in modernem mestu kot je Velenje najdemo mnogo skrivnosti in zgodb, katere bodo v nas vzbudile razmišljanje o novih idejah in še ne povsem raziskani zgodovini. Upam, da boste med vodenjem tudi vi tako uživali kot sem jaz s pripravo naloge.

Čeprav sem dijakinja šele 1. letnika, smo s sošolkami že pripravile čisto vodenje po Velenju za skupino gostujočih dijakov in se pri tem zelo zabavale. Čeprav je vodenje za mlade še posebej zabavno, so ciljna skupina v nalogi predstavljenega vodenega ogleda zlasti obiskovalci srednjih let in starejši, ki jih praviloma še posebej zanima zgodovina. Seveda pa je ogled namenjen obiskovalcem vseh starosti in izobrazbe.

Slika1: Avtorica naloge s sošolkami pred izvedbo vodenja po Velenju

2. PREDSTAVITEV VELENJA

2.1 Opis in lega Velenja

Velenje je predvsem znano po Premogovniku Velenje in tovarni Gorenje. Nekdanji sicer majhen Stari trg pod Velenjskim gradom so pred enim letom zelo lepo prenovili. Mesto Velenje so izgradili po drugi svetovni vojni in se je nekaj let tudi imenovalo Titovo Velenje. V nekdanji Jugoslaviji se je v vsaki jugoslovanski republiki eno mesto imenovalo po prvem predsedniku Josipu Brozu in v Sloveniji je ta čast pripadla najmlajšemu mestu, ki ga je Tito večkrat obiskal in bil nanj zelo ponosen. Mesto je danes znano po prepletanju starejše in modernistične

arhitekture, ki je zaznamovala hitro rast in urbanizacijo mesta po drugi svetovni vojni. V mestu je moč najti več kulturnih in arhitekturnih biserov, med drugim tudi več gradov. Nenazadnje so v srednjem veku Šaleško dolino tudi imenovali »dolina gradov«.

Mestna občina Velenje leži v vzhodni polovici Šaleške doline, ki se imenuje po najstarejšem gradu v dolini, ob dolinskem delu reke Pake. Mesto pokriva večji del nižje ležeče vzhodne polovice Šaleške doline. Vzhodna meja občine poteka po Dobrnem podolju, preko potoka Pirešica, proti jugu na Ponikovsko planoto in Ložniško gričevje. Zahodna meja občine razpolovi Šaleško dolino v smeri sever-jug na območju nekdanje vasi. Meja se nadaljuje po spodnjem toku potoka Velunja do podnožja Graške Gore. (<https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev>)

2.2 Zgodovina Velenja

Velenje je mlado mesto. Novo mestno središče so svečano odprli 20. septembra 1959 so svečano odprli, zato je dane sto praznik Mestne občine Velenje. Mesto Velenje je s svojo moderno arhitekturno zasnovo drugačno od drugih slovenskih mest. V njem očarajo sodobne stavbe z ravnimi strehami, velike zelenice, mogočna drevesa in lepo urejene cvetlične gredice.

Kljub uradni mladosti ima naš kraj z okolico precej daljšo zgodovino. Ostanke, ki so bili najdeni v Šaleški dolini, nam pričajo, da je bila dolina naseljena že v davni preteklosti. V Mornovi zijalki pri Šoštanju in jami Špehovki pri Hudi luknji so izkopali ostanke naselbine prazgodovinskega človeka, v Bevčah in na Plešivcu prazgodovinske predmete. Ostanke iz rimskega obdobja pa kažejo, da je bila v tem času na prostoru današnje Šaleške doline rimska naselbina. Območje današnjega Velenja je bilo prvič omenjeno leta 1250, trg Velenje se v dokumentih prvič omenja leta 1264, nad starim trškim jedrom pa že stoletja gospoduje grad, ki je v zgodovinskih virih prvič omenjen leta 1270.

V 16. stoletju je Šaleška dolina postala eno od središč protestantskega življenja na Štajerskem. Največja pridobitev tega časa je bila šola, ki so jo v Velenju ustanovili protestantje. V srednjem veku je bila Šaleška dolina zaradi velikega števila gradov znana kot »dolina gradov«. Leta 1801 je v Velenju izbruhnil velik požar, ki je upepelil celotni trg, skupaj s cerkvijo sv. Marije. Velenje je v tem obdobju predstavljalo le majhen trg, ki je po velikosti zaostajal za Šoštanjem. Leta 1889 je imelo le 364 prebivalcev. Nekoliko močnejši gospodarski razmah je Velenje doživelo šele konec 19. in v začetku 20. stoletja, ko so v bližini Velenja odprli premogovnik. Premogovništvo je na razvoj trga sicer vplivalo le posredno, saj Velenje v tem času še ni bila rudarska naselbina. Leta 1931 je prav od te dejavnosti še vedno živelo nekaj nad polovico prebivalstva Šaleške doline. Velenjski premog in šoštanjska tovarna usnja sta bila zelo pomembna razloga, da je to področje dobilo železnico, ki je skozi Savinjsko dolino stekla leta 1891 in tako povezala Velenje s Celjem, leta 1899 pa je bila omogočena tudi železniška povezava Velenja s Koroško.

Po letu 1950 se je ob povečanih zahtevah po premogu kazala potreba po postavitvi sodobnega mesta. Pod vodstvom tedanjega direktorja Rudnika Velenje Nestla Žganka so se ob sodelovanju projektantov Slovenija projekta iz Ljubljane z arhitektom Janezom Trenzem na čelu začeli oblikovati načrti za sodobno mesto, ki naj zagotovi domovanje za približno 30.000 prebivalcev. (<https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev/zgodovina>).

3. ČASOVNICA VODENJA

Lokacija	Čas	Ključna vsebina – kaj povemo
Vila Bianca	10.00	Pozdrav in uvodni nagovor. Predstavitev vodnice. Goste povabim na posnetek skupinske fotografije s prelepo zgradbo vile v ozadju.
Vila Bianca – Stari trg	10.15-10.45	Predstavitev Vile Biance. Predstavite zgodovine starega trškega jedra in Velenjskega gradu.
Stari trg – Titov trg	11.00-11.20	Predstavitev Titovega trga in najpomembnejših zgradb moderne.
Kip Rudar	11.30-11.45	Predstavitev kipa, posvečenega rudarjem in predstavitev pomena premogovnika za izgradnjo mesta Velenje. Animacijska točka »skok čez kožo«.
Kip Nestl Žgank – Maršal Tito	11.50-12.10	Predstavitev pomena kipa, posvečenega Josipu Brozu Titu in kipa Onemele puške. Predstavitev pomena Nestla Žganka za izgradnjo Velenja.
Titov trg – Vila Bianca	12.15-12.30	Sprehod do avtobusa pred Vilo Bianco.
Vila Bianca - Velenjsko jezero	12.50-13.30	Prevoz z avtobusom do Velenjskega jezera. Predstavitev nastanka Šaleških jezer in rekreacijske in turistične ponudbe Velenjske plaže. Panoramski ogled Šaleških jezer z okolico iz razgledne ploščadi Parka Vista. Okrepčilo z brezalkoholno pijačo.
Velenjsko jezero - Vila Herbestain	13.45-14.00	Vožnja do čarobne Vile Herbestain. Zaključek vodenja, zahvala se za obisk in sodelovanje. Poslovitev in povabilo na ponovni obisk Velenja – s prijatelji ali družino.

4. POTEK VODENJA »POTEP PO MESTU MODERNE«

1. odsek Vila Bianca – Stari trg

Obiskovalce pričakam pred Vilo Bianco, kjer jih pozdravim in se predstavim. Goste poprašam glede možnih težav z zdravjem, katere bi lahko vplivale na potek vodenja, nato jih povabim, da si od vožnje odpočijejo in se osvežijo pred začetkom ogleda. Po kratkem počitku gostom predstavim potek vodenja. Pričnem pred vhodom v Vilo Bianco, kjer izvedemo uvodno motivacijsko igrice.

Predstavim Vilo Bianco, to je sodobno prenovljena reprezentančna historična vila, ki nas pozdravi ob prihodu v Velenje in kraljuje pod Velenjskim gradom. Vila Bianca je dobila ime po grofici Bianci Adamovich, ki je živela v 19. stoletju v zgradbi. V vili sedaj domuje Zavod za turizem Šaleške doline, katerega del je Turistično-informacijski center Velenje, ki obiskovalce seznanja s turistično ponudbo Velenja in regije, ponuja turistične spominke in promocijska darila. V galerijskem delu vile razstavljajo slikarji iz Velenja in drugi umetniki. Prav tako se v vili nahaja tudi pisarna Evropske prestolnice kulture 2012 za partnersko mesto Velenje.

Obiskovalce povabim do središča bližnjega nedavno lepo prenovljenega starega trškega jedra. Staro Velenje, območje med Vilo Bianca in nekdanjim Rakovim hotelom, ima še danes videz manjšega trga, ki ga je določala odlična lega ob križišču poti, ki so povezovala Celje in

Savinjsko dolino s Koroško. Hiše so v glavnem nadstropne, saj je bilo pritličje namenjeno obrtniški dejavnosti, ki jo ravno sedaj ponovno oživljajo. Tako z veseljem vidimo, da se v nekdanje obrtniške delavnice ponovno vračajo obrtniki in tudi umetniki.

Skozi vso svojo več kot 750-letno zgodovino je trg Velenje ostajal majhen provincialni trg, v katerem je bilo sredi 18. stoletja le 16 gospodinjstev z nekaj več kot 82 prebivalci. Leta 1574 je v velenjskem trgu pričela delovati prva osnovna šola v Šaleški dolini. Pouk je najverjetneje potekal v kaplanovi hiši v trgu, ki je stala na mestu stavbe, v kateri sta danes sedež Krajevne skupnosti Staro Velenje in enota Muzeja Velenje Hiša mineralov. Z izgradnjo cestne povezave skozi Hudo luknjo leta 1826 ter vzpostavitev železniške povezave Celje–Velenje–Dravograd konec 19. stoletja se je trg Velenje vse bolj odpiral v svet.

Po koncu druge svetovne vojne in nastanku modernega/novega Velenja, so dotedanji trg Velenje so začeli imenovati Staro Velenje.

Nad Starim trgom kraljuje Grad Velenje, ki je eden najbolj ohranjenih gradov v Sloveniji. Grad se v pisnih virih prvič omenja leta 1270. Njegovi prvi lastniki so bili gospodje Kunšperški, naslednji njihovi sorodniki gospodje Ptujski in kot tretji Lichensteinski. Grad so pogosto dograjevali, današnjo renesančno podobo z obrambnim obzidjem, v katerem izstopa velika rondela, je dobil pod družino Wagen von Wagenberg sredi 16. st. O tem priča letnica 1558 na portalu vhodnih vrat.

Leta 1957 so na gradu ustanovili Muzej slovenskih premogovnikov, ki se danes imenuje Muzej Velenje, ki ponuja na ogled 11 zbirk, med katerimi je edinstvena zbirka afriške umetnosti češkega akademskega kiparja Františka Foita.

Slika 2: Vila Bianca

2. odsek Stari trg – Titov trg

Obiskovalce povabim, da mi sledijo. Odpravimo se skozi podhod pri Vili Bianca, ki simbolizira prehod iz starega v novejši del mesta in »portal« v »novo« Velenje. Sprehod do Titovega trga.

Prispemo na Titov trg. Predstavimo pomen in vlogo osrednjega velenjskega trga in zgradbe moderne, ki se na trgu nahajajo oz. ga obdajajo. Mestno središče s Titovim trgom je delo avstrijskega arhitekta Paula Filipskega in urbanista iz Ljubljane Janeza Trenza iz leta 1959. Okoli trga so v asimetričnem ravnovesju v zelenje razpostavljene javne zgradbe. Trg je zasnovan kot prostor političnega in kulturnega dogajanja in simbol nove ljudske oblasti. Mestno središče z Domom kulture, hotelom Paka, občinsko stavbo, Delavskim klubom, Ljudsko univerzo in upravo Premogovnika Velenje (»Steklena direkcija«) velja za enega najlepših

spomenikov arhitekture moderne. Dom kulture velja za najlepšo zgradbo moderne v Velenju. Postavljen je nasproti občinske stavbe in je simbolno s stopnicami »vzdignjen« nad občinsko zgradbo, kar simbolizira, da je umetnost pomembnejša od politike. Na pročelju se nahaja plastika Muze umetnosti, ki predstavlja glasbeno, dramsko in likovno umetnost.

3. odsek Kip Rudar

Nadaljujemo do simbolno najpomembnejšega kipa v Velenju, ki predstavlja pomembnost premogovnika Velenja. Razgibana figura rudarja je ustvarjena v tradiciji realističnega kiparstva in prilagojena zahtevam socialističnega realizma. Kip Rudar je prvi javni spomenik, ki so ga v povojnem obdobju postavili v Velenju. Kipar Kogovšek ga je zasnoval v dveh velikostih. Večji je bil postavljen v Ljubljani, manjši kip pa so leta 1953 postavili pred nekdanji Kino Svoboda v Velenju, leta 1967 pa so ga prenesli na današnjo lokacijo ob Ljudski univerzi na robu Titovega trga.

Ob kipu izvedemo za udeležence vodenega ogleda animacijsko točko skok čez kožo. Namesto soda služi klopca ob spomeniku in namesto kože kot rekvizit uporabimo jopico.

Slika 3: Animacija za skupino dijakov ob kipu rudarja

4. odsek Nestl Žgank - Maršal Tito

20. septembra 2009, ob 50-letnici Velenja, so postavili kip Nestlu Žganku, ki je dal pobudo za gradnjo mesta Velenje in ga Velenjčani in Velenjčanke najpogosteje imenujemo kar graditelj mesta ali oče sodobnega Velenja. Nestl Žgank, direktor Premogovnika Velenja, predsednik skupščine občine Velenje in direktor Zavoda za Urbanizem Velenje, se je vseh nalog v življenju lotil odgovorno in zagnano. Spomenik Nestlu Žganku stoji pred zgradbo Mestne občine Velenje. Upodobljen je v nekoliko nadnaravni velikosti in stoji pred maketo razvijajočega se Velenja iz leta 1959. S tem je avtor kipa ponazoril vez med Nestlom Žgankom in Velenjem, čigar razvoj nosi njegov pomemben pečat. Na maketi udeležencem vodenja pokažem potek gradnje mesta in delitev mesta na »tematske cone«.

Osrednji prostor trga zavzema kip Maršal Tito, ki je delo priznanega kiparja Antuna Avgustinčiča. Goste najprej vprašam glede ocene velikosti kipa s podstavkom. Po naročilu

skupščine Občine Velenje je kipar Antun Augustinčič ustvaril spomenik v nadnaravni velikosti po zgledu Titovega kipa. Kip so odkrili 25. junija 1977 v čast štiridesetletnice prihoda Tita na čelo Komunistične partije Jugoslavije. Tito je upodobljen z vojaško uniformo kot razmišljujoč poveljnik in revolucionar, roke ima sklenjene za hrbtom in gleda predse. Med Velenjčani je znana legenda, da Tito ponoči stopi iz podstavka in se sprehodi po Velenju.

Nasproti Titovega spomenika se nahaja kip Onemele puške s spominsko ploščo 2. svetovne vojne. Onemele puške simbolizirajo konec vojne in pot k miru. Ob spominski plošči izvedem recital pesmi Karla Destovnika Kajuha, ki je naveden med padlimi prebivalci Šaleške doline na spominski plošči.

Slika 4: Skupina dijakov iz Koprivnice pred spomenikom Nestlu Žganku

5. odsek Titov trg – Vila Bianca – Velenjsko jezero

Sprehod do Vile Bianca, kjer nas čaka avtobus in vožnja do Velenjskega jezera.

Nahajamo se pred Velenskim jezerom, ki poleg Škalskega jezera in Družmirskega jezera, ki se nahaja v sosednji občini Šoštanj, spada pod Šaleška jezera. Jezera so nastala kot posledica podzemnega izkopavanja lignita v velenjskem premogovniku. Premogovniške ugreznine so nastale sredi kotlinskega dna Šaleške doline, ki je bilo pred tem v veliki meri v kmetijski rabi, delno pa seveda tudi poseljeno. Najgloblje dele te kotanje je napolnila voda in nastala so tri jezera. S skupno površino več kot 200 ha in prostornino preko 35 milijonov m³ so ena izmed večjih jezer v Sloveniji. Podoba doline se zaradi premogovništva še vedno spreminja, prav tako se spreminjajo tudi Šaleška jezera. Jezera, ki jih napajajo potoki, so dobila imena po naseljih, ki so se morala umakniti rudarjenju in gospodarskemu napredku. Na mestu jezer so se nekoč nahajala naselja (Škale, Družmirje, Preloge), ki so delno ali v celoti izginila. Najprej se je pojavilo Škalsko jezero, ki je tudi najmanjše. Okolica jezera je namenjena rekreaciji. Na območja Šaleškega jezera se nahaja Krajinski park Škale, ki je pomemben zaradi okoli 120 vrst ptic ali 30 % vseh znanih v Sloveniji, med katerimi je kar 29 vrst ogroženih.

Od Škalskega do Velenjskega jezera se sprehodimo po lepo urejeni potki. Velenjsko jezero je največje izmed jezer v Šaleški dolini (tretje jezero je Družmirsko v Šoštanju) in je z globino 54 m globlje od Bohinjskega in po površini podobno Blejskemu. Pred zaključkom vodenja si ogledamo zelo priljubljeno in lepo obiskano Velenjsko plažo in velik rekreacijsko prireditveni prostor z odrom Park Vista. Povzpne se na razgledno ploščad prireditvenega odra za prelep panoramski ogled in posnetek Šaleških jezer. Sledi kratka vožnja do Vile Herbenstein.

Slika 5: Šaleška jezera

6. odsek Velenjsko jezero - Vila Herberstain

Nahajamo se pred Vilo Herberstain, zgrajeno v drugi polovici 19. stoletja v secesijskem slogu, ki je delo dunajskega arhitekta Martina Ardakerja. Uvršča se med najbolj ohranjene primestne vile v Sloveniji in je poleg že predstavljene Vile Biance in Vile Gorica ena od treh historičnih vil v Šaleški dolini in se lahko pohvali z zelo bogato zgodovino. Med lastniki vile se od konca 19. stoletja do konca druge svetovne vojne omenjajo baron von Ritter, Josef Eder in Maria Anna von Herberstein. Ob koncu prve svetovne vojne je vila prešla v last grofice von Herberstein iz znamenite rodbine Herbersteinov. Po 2. svetovni vojni je vse imetje grofice Marije Ane von Herberstein prešlo v državno last. Najprej so bila v vili stanovanja rudniških delavcev, med leti 1952 in 1970 Dom počitka starejših občanov, leta 1970 je Vilo prevzelo podjetje Gorenje, ki jo je v celoti restavriralo ter uredilo okolico s klasično zasnovanim parkom. Vila ima danes sedem stilno opremljenih dvoposteljnih sob. V vhodnem prostoru se nahaja majhna stalna razstava o življenju grofice Marie Anne von Herberstein. Kot scenski dodatek so ob stopnišču postavili dva viteška oklepa. V parku se nahajata okrogli fontani in kip Rozamunda Turjaška oz. Emancipirana žena, delo kiparja Stojana Batiča. Vila nosi ime po grofici Mariji Anni Herberstein, pripadnici znamenite rodbine Herberstein, ki je imela pri nas v lasti tudi posestva na Ptuj, v Vurberku in Hrastovcu.

Vodenje zaključim s kratkim povzetkom, gostom se zahvalim za sodelovanje, zaželim jim srečno pot domov in jih povabim na ponoven obisk. Pred slovesom pa v parku s prelepo zgradbo Vile Herberstein v ozadju posnamemo spominsko skupinsko fotografijo.

Slika 6: Vila Herberstein

5. GLAVNE TURISTIČNE ZNAMENITOSTI VELENJA

Dom kulture Velenje

Dom Kulture Velenje je mestno stičišče kulture, namenjen izvedbi kulturnih prireditev, proslav, gledaliških del in različnih srečanj. Gre za avtorsko delo arhitekta Otona Gasparija iz leta 1959. Objekt stoji na severozahodu Titovega trga v Velenju, moderno in izrazito geometrijsko zasnovane mestne ploščadi, ki jo prostorsko definirajo avtorsko oblikovane, moderne stavbe javnega značaja. Objekt Doma kulture v Velenju vsekakor sodi med najkvalitetnejše, celostno zasnovane objekte povojne, moderne arhitekture v Sloveniji. Arhitekturni izraz zunanjsčine in notranjsčine vključno s tlorisnim konceptom ter z vsemi detajli in opremo je izrazita in dosledna moderna arhitektura petdesetih let 20. stoletja. Reprezentančnost objekta, ki jo zahteva funkcija, pa je ustvarjena predvsem z izbiro bogatih materialov in s kvalitetnim, avtorskim oblikovanjem številnih detajlov. Dom kulture Velenje je bil razglašen za kulturni spomenik z Odlokom o razglasitvi Kulturnega doma Velenje za kulturni spomenik lokalnega pomena na območju Mestne občine Velenje. Muzej Velenje ima sedež v Velenjskem gradu, ki je znan kot eden najlepše ohranjenih slovenskih gradov. Muzej Velenje s svojim delovanjem pokriva območje treh občin Šaleške doline, obiskovalcem pa na Velenjskem gradu ponuja na ogled deset stalnih muzejskih in galerijskih razstav ter vedno tudi kakšno zanimivo občasno razstavo. Poleg zbirk, ki obiskovalca popeljejo skozi lokalno zgodovino, vsekakor velja izpostaviti še Afriško zbirko Františka Foita, eno od treh najpomembnejših afriških zbirk na slovenskih tleh, ter zbirki ostankov mastodonta in sodobne slovenske umetnosti. Muzej Velenje je v letih svojega delovanja pod svoje okrilje pridobil še osem dislociranih enot. Muzej usnjarstva na Slovenskem v Šoštanju, Kavčnikova domačija v Zavodnjah nad Šoštanjem, viničarska Grilova domačija, Hiša mineralov v Starem Velenju, Spominski center, F-Bunker, spominski sobi v Topolšici in na Graški gori. (<https://www.festival-velenje.si/o-nas/dom-kulture-velenje> <https://muzej-velenje.si/slo/o-muzeju/>)

Vila Bianca

Trški ambient Starega Velenja od druge polovice 19. stoletja krasi prelepa zgradba Vile Bianca, ena najlepših stavb v trgu in v Šaleški dolini. Predmestna vila, grajena v duhu starih fevdalnih dvorcev, je mešanica neorenesanse in neogotike. Vila Bianca je bila zgrajena okoli leta 1855 v slogu primestnih fevdalnih dvorcev. Vila s prvotnim imenom Spodnje ali Novo Velenje je mešanica neorenesanse in neogotike. Zgraditi jo je dal grof Viktor Harnancour, brat tedanjega lastnika gradu Velenje grofa Huberta. Njegov sin Felix jo je leta 1882 prodal lastniku gradu Velenje vitezu Karlu Adamoviču. Po Karlovi smrti se je v vilo naselila njegova vdova Bianca Adamovič skupaj z drugim možem. Po grofici Bianci Adamovich se zgradba danes tudi imenuje. Ob Vili Bianci je bil urejen lep park, pašnik in ledenica. Vilo Bianco so temeljito prenovili leta 2009 po načrtih velenjskega arhitekta Roka Polesa. Danes služi vila kot protokolarni objekt MO Velenje, v njej pa se nahajajo še TIC Velenje, gostinski obrat, poročna dvorana in pisarna EPK. (<https://www.visitsaleska.si/sl/saleska-valley/vila-bianca/>)

Velenjski grad

Grad Velenje, ki se nahaja na griču nad Starim Velenjem, spada med najlepše in najbolj ohranjene gradove na Slovenskem, katerih značilno fiziognomijo je izoblikovala renesansa, zlasti z novimi obodnimi utrdbenimi sestavinami. Grad je iz 13. st., v pisnih virih se prvič omenja leta 1270. Njegovi prvi lastniki so bili gospodje Kunšperški, naslednji njihovi sorodniki gospodje Ptujski in kot tretji Lichensteinski. Grad so pogosto dograjevali, današnjo renesančno podobo z obrambnim obzidjem, v katerem izstopa velika rondela z ohranjenimi strelnimi linami in izlivnicami za vrelo smolo, pa je dobil pod družino Wagen von Wagenberg sredi 16. st. O tem priča letnica 1558 na portalu vhodnih vrat. Grad so oblegali uporni kmetje in tudi Turki, vendar ga nobeni niso uspeli zavzeti. Zadnji lastniki gradu so bili v 19. st. Karl in Bianca Adamovich, do konca druge svetovne vojne pa grof Coronini-Cronberg. Na gradu ima sedež Muzej Velenje, ki ponuja na ogled 11 zbirk, med katerimi je edinstvena zbirka afriške umetnosti češkega akademskega kiparja Františka Foita. Enote muzeja Velenje so tudi Hiša mineralov, Kavčnikova domačija v Zavodnjah, Spominska soba 14. divizije na Graški Gori, Spominska soba podpisa kapitulacije v Topolšici, Ekomuzej Grilova domačija v Vinski Gori, Muzej usjarstva na Slovenskem v Šoštanju. (<https://www.velenje.si/o-velenju/dediscina/gradovi/>)

Muzej premogovništva

Muzej premogovništva Velenje, ustanovljen leta 1957 v 180 m globokem rudniškem jašku Škale pri Velenju. Muzejska zbirka premogovnika Velenje v naravnem rudniškem okolju prikazuje razmere in pogoje dela rudarjev na začetku rudarjenja lignita v velenjskem in okoliških rudnikih. Muzej je urejen na približno enem kilometru rovov, do katerih se dostopa po originalnem "Starem jašku" z 140 let starim dvigalom, katerega pogonski mehanizem- parni stroj je ohranjen v stolpu Starega jaška. Stolp je bil zgrajen istega leta kot Eifflov stolp s podobno tehnologijo. Rudarska zgodba je prikazana z 18 prizori rudniških ambientov- bela in črna garderoba, prizivnica, rudarsko stanovanje iz obdobja 1930, skupaj z ohranjeno opremo in rudarji-lutkami pri opravljanju različnih del značilnih za izkopavanje premoga, ki jih spremljajo audio-vizualni prizori. Muzej je povezan z danes aktivnimi, 50 km dolgimi rovi rudnika Velenje. (https://sl.wikipedia.org/wiki/Muzej_premogovni%C5%A1tva_Velenje)

Hiša mineralov

Muzej hiše mineralov predstavlja geološko zbirko mineralov sveta in obsežno zbirko mineralov z območja Slovenije. Danes je v Hiši mineralov na ogled preko 12.000 različnih mineralov

zasebne zbirke zbiralca in poznavalca Jožeta Rihtarja. V zbirki je edinstveni kos jantarja, ki je bil v Premogovniku Velenje najden leta 2008. Poleg zbirke mineralov predstavlja Hiša mineralov tudi gemološko zbirko dragih kamnov. Zbirka ima tudi pester izbor mineralov, ki pod ultravijolično svetlobo žarijo v vsem svojem blišču. (<https://www.visitsaleska.si/sl/saleska-valley/hisa-mineralov-velenje/> https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/hisa-mineralov/)

Grilova domačija

Grilova domačija je v ekomuzej preurejena stara viničarija na nekdanjem vinorodnem pobočju Lipja pri Velenju. Domačija obsega hišo s črno kuhinjo, zelenjavni in zeliščni vrt, čebelnjak, vinograd in sadovnjak. V sklopu domačije sodijo hiša, gospodarsko poslopje, vinograd, travnik in sadovnjak. Hiša je bila predvidoma postavljena sredi 19. stoletja kot majhna viničarska hiša (viničarija) na vinorodnem pobočju Lipja in Vinske Gore.

Domačija predstavlja razvojno pot viničarije, ki je bila kasneje preurejena v kmetijo manjšega kmeta. Prezidave so vidne tudi na zunanji strani stavb. Med bolj zanimive sodijo prvotne okenske linije med brunami lesenega dela hiše (prvotna okna »na smuk«), ki so jih kasneje zaprli in ob njih naredili večje in sodobnejše okenske odprtine z okni. Med bolj zanimive detajle hiše sodi tudi močan hrastov stropnik v kleti, ki je bil datiran na čas konec 16. stoletja, kar domačiji daje močan zgodovinski pečat.

Ob koncu 19. stoletja se je vinska trta zaradi pojave trtne uši umaknila, viničarije pa so se zaradi majhnih posesti preoblikovale v domačije manjših kmetov. V tem času je bilo hiši dozidano tudi gospodarsko poslopje.

Hiša je vrhkletna, delno zidana in delno lesena, s krajšo stranico potisnjena v breg. Ima ohranjeno črno kuhinjo, vežo, »hišo«, »štiblc« in vinsko klet. Domačija je danes eden redkih relativno dobro ohranjenih primerov dediščine viničarjev na območju Vinske Gore. (https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/grilova-domacija/)

Lokalc

Lokalc je brezplačna storitev javnega prevoza v Mestni občini Velenje. Prvo postajališče za vse proge je Avtobusno postajališče Velenje. Na vseh postajališčih so informativne table z voznim redom za posamezno postajališče. Na rumeni progi vozi Lokalc med tednom v najbolj obremenjenih urah na 15 min. V času, ko je potnikov manj, vozi na 30 min. Na rumeni progi vozi Lokalc ob sobotah od 7. do 14. ure. Po rdeči progi vozi Lokalc med tednom štirikrat dopoldan in štirikrat popoldan. Med tednom Lokalc vozi tudi v KS Vinska Gora, KS Konovo, KS Škale – Hrastovec in KS Šentilj. Ob nedeljah in praznikih Lokalc – razen v juliju in avgustu na rumeni progi – ne vozi. (<https://www.velenje.si/za-obcane/brezplacni-javni-prevoz/lokalc/>)

6. INFORMACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED ZNAMENITOSTI

Muzej Velenje

Ljubljanska cesta 54, 3320 Velenje

<https://muzej-velenje.si/>

E-pošta: info@muzej-velenje.si

Telefon: 03-898-26-30

GSM: 041-398-26-40

Facebook: https://www.facebook.com/MuzejVelenje/?locale=sl_SI

Muzej premogovništva Slovenije

Stari jašek – Koroška cesta, 3320 Velenje

<http://muzej.rlv.si/si/>

Tel: +386 (31) 752 418

Fax: +386 (3) 5870-997 Rezervacije: trgovina@rlv.si

Facebook: https://www.facebook.com/muzej.premogovnistva/?locale=sl_SI

Vzorčno mesto

Kidričeva 2B, 3320 Velenje

Telefon: 082020029 Mail: info@pattern.city

Kavčnikova domačija

Lokacija, Zavodnje pri Šoštanju

https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/kavcnikova-domacija/

Telefon: 03-898-26-30

GSM: 041-398-26-40

Grilova domačija

Lipje pri Velenju

https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/grilova-domacija/

Telefon: 03-898-26-30

GSM: 041-398-26-40

Hiša mineralov Velenje

Stari trg 19, 3320 Velenje

https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/hisa-mineralov/

Telefon: 030-466-050

Zavod za turizem Šaleške doline - Vila Bianca

Stari trg 3, 3320 Velenje

<https://www.visitsaleska.si/sl/poslovne-strani/o-ztsd/>

T: 03 896 17 15 E: turizem@velenje.si

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Primorska cesta 6h, 3325 Šoštanj

https://muzej-velenje.si/muzej_velenje/muzej-usnjarstva-na-slovenskem/

E-pošta: info@muzej-usnjarstva.si

7. Sklep

S turističnimi vodenji sem se v praksi prvič srečala dober mesec pred pričetkom pisanja seminarske naloge za tekmovanje. Vodenja se mi zdijo zelo zabavna in me to področje turizma še posebej zanima. V nalogi sem predstavila potek vodenja po Velenju. Obiskovalce pričakam pred Vilo Bianco, kjer jih pozdravim in se predstavim. Vodenje začnem s predstavitvijo Vile Bianche, nadaljujemo do Titovega trga kjer predstavim glavne zgradbe in spomenike. Sledi krajša vožnja z avtobusom do Velenjskega jezera, kjer obiskovalci spoznajo pomen in posledice premogovništva v Šaleški dolini. Zadnja točka je pred Vilo Herberstain, kjer posnamemo tudi skupinsko fotografijo. Vodenje zaključim z zahvalo za obisk in sodelovanje in goste povabim na ponoven obisk.

Z vodenji želim nadaljevati tudi v prihodnje in se že veselim novih skupin in novih izzivov.

Slika 7: Skupinska fotografija mojega prvega vodenja po Velenju

8. VIRI VSEBINE

Predstavitev Velenja: <https://www.venenje.si/o-venenju/predstavitev>

Zgodovina Velenja: <https://www.venenje.si/o-venenju/predstavitev/zgodovina>

Lega in opis Velenja: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Velenje>

Zgodovina Velenja: <https://www.venenje.si/o-venenju/zgodovina-mesta/>

Muzej premogovništva Slovenije: <http://muzej.rlv.si/si/295>

Vila Bianca: <https://www.visitsaleska.si/sl/saleska-valley/vila-bianca/>

Kip Maršal Tito: https://sl.wikipedia.org/wiki/Titov_kip,_Velenje

Kip Rudarj: <https://www.visitsaleska.si/sl/saleska-valley/spomenik-rudar-1948-1952-bron/>

Kip Nestl Žgana: <https://www.visitsaleska.si/sl/saleska-valley/spomenik-nestla-zganka/>

Šaleška jezera: <https://www.venenje.si/o-venenju/dediscina/saleska-jezera/>

Vila Herberstain: <https://old.slovenskenovice.si/lifestyle/okusi/vila-herberstein-venenje>

9. VIRI SLIK

Slika 1: <https://shorturl.at/fnpAP>

Slika 2: <https://shorturl.at/gjX15>

Slika 6: <https://shorturl.at/eoAX6>

Slika 7: <https://shorturl.at/zKVXZ>